

POSTANOWIENIE

29 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska

na posiedzeniu niejawnym 29 maja 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa E. spółki akcyjnej w W.

przeciwko P. spółce akcyjnej w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej E. spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 22 kwietnia 2024 r., VII AGa 376/24,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 12.500 (dwanaście tysięcy pięćset) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od doręczenia powodowi odpisu niniejszego postanowienia, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem

skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do powyższych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Powódka wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), „tj. art. 5 k.c. w zw. z art. 649³ § 1 k.c., art. 649⁴ § 1 k.c. oraz art. 649⁴ § 3 w zw. z § 2 k.c. w zakresie: dopuszczalności uznania za nadużycie prawa (art. 5 k.c.) korzystania przez wykonawcę z uprawnienia do żądania gwarancji zapłaty za roboty budowlane (art. 649³ § 1 k.c.), a także korzystania z uprawnień na wypadek nieuzyskania żądanej gwarancji zapłaty: (i) do odstąpienia od umowy (art. 649⁴ § 1 k.c.) oraz (ii) do żądania zapłaty wynagrodzenia (art. 649⁴ § 3 w zw. z § 2 k.c.), oraz w przypadku udzielenia pozytywnej odpowiedzi na pierwsze pytanie - przesłanek uzasadniających uwzględnienie zarzutu nadużycia prawa w stosunku do korzystania przez wykonawcę z ww. uprawnień, w szczególności takich jak (i) sytuacja finansowa inwestora, (ii) etap realizacji umowy o roboty budowlane, (iii) struktura własnościowa inwestora, czy też (iv) sposób finansowania inwestycji”.

O potrzebie wykładni przepisów prawnych jako przesłance przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania można mówić wtedy, gdy z mającego zastosowanie lub mogącego mieć zastosowanie w sprawie przepisu dekodowane są różne normy prawne, a brak jest wypowiedzi w doktrynie i orzecznictwie, które by te różnice usuwały i wyjaśniały przyczyny ich występowania. Ponadto, zagadnienie prawne ani potrzeba wykładni przepisów prawnych nie powstają, gdy Sąd Najwyższy zajmował co do nich stanowisko i wyrażał poglądy we wcześniej wydanych orzeczeniach, a nie zaszły żadne okoliczności uzasadniające ich zmianę.

Dla wykazania, że istnieje problem oceny zażądania przez wykonawcę gwarancji zapłaty za roboty budowlane w świetle art. 5 k.c. powódka przytoczyła cztery orzeczenia sądów apelacyjnych, w których sądy te zajęły stanowisko, że oparte na art. 649³ § 1 k.c. żądanie ustanowienia gwarancji nie może być uznane

w okolicznościach rozpoznawanych spraw za nadużycie prawa ani z uwagi na jego sprzeczność ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem, ani z zasadami współżycia społecznego. Z powołanych orzeczeń nie można jednak wyprowadzić stanowczej tezy sądów, jakoby zażądanie kaucji w jakichkolwiek okolicznościach nie mogło podlegać ocenie w świetle art. 5 k.c. W orzecznictwie wyrażony został zresztą pogląd o dopuszczalności takiej oceny w odniesieniu do oświadczenia złożonego na podstawie art. 649³ § 1 k.c. (Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z 8 października 2019 r., I AGa 533/18), a Sąd Najwyższy od lat zajmuje jednolite stanowisko, że zarzut nadużycia prawa znajdujący podstawę w art. 5 k.c. ma zastosowanie do ochrony przed wykonywaniem przysługującego drugiej stronie prawa podmiotowego, które w okolicznościach konkretnego przypadku realizowane jest sprzecznie z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem lub zasadami współżycia społecznego.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy np. w wyroku z 28 listopada 2024 r., II CSKP 1597/22, powołanie się na klauzulę nadużycia prawa podmiotowego pozwala na wyjątkową odmowę udzielenia ochrony prawu podmiotowemu w związku z okolicznościami, które czyniłyby taką ochronę nieakceptowalną ze względu na racje aksjologiczne lub funkcjonalne, oparte na powszechnie uznanych w społeczeństwie wartościach. Rozwiązanie to służy uelastycznieniu porządku prawnego, pozwalając sądowi sięgnąć do refleksji funkcjonalnych, dotyczących przeznaczenia (celu) konkretnego uprawnienia, oraz argumentów aksjologicznych, pozwalających na ocenę jego wykonywania przez pryzmat zasad słuszności i moralności. Przenika ono całą sferę prawa prywatnego, odnosząc się również do relacji profesjonalnych. W judykaturze akceptuje się stosowanie art. 5 k.c. także przy ocenie wykonywania prawa podmiotowego, którego treścią jest wypowiedzenie umowy, a zatem nie ma przeszkód, by takiej ocenie poddawać także okoliczności, w jakich dochodzi do wykonania innego prawa podmiotowego, a mianowicie zażądanie kaucji gwarancyjnej przez wykonawcę robót budowlanych. W każdym przypadku stosowanie art. 5 k.c. musi respektować jego ogólne założenia, tj. wyjątkowy i subsydiarny charakter, nakaz uwzględnienia ogółu okoliczności sprawy i postulat wstrzemięźliwości (por. wyrok Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2018 r., II CSK 539/17, OSNC-ZD, nr C, poz. 37).

Stwierdzenie, że określone działanie strony postępowania stanowiło nadużycie prawa podmiotowego z uwagi na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego lub jego wykonanie niezgodnie ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem musi mieć miejsce *ad casum*, w ścisłym powiązaniu nadużycia prawa z konkretnym stanem faktycznym. Zastosowanie art. 5 k.c. pozostaje domeną sądów *meriti* na tle ustalonych okoliczności faktycznych sprawy. Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym mógłby zakwestionować tak dokonaną przez sąd ocenę tylko wtedy, gdyby była ona rażąco błędna i krzywdząca.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. oraz – co do kosztów postępowania – art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 2 pkt 7 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2023 r. poz. 1964), orzeczono jak w postanowieniu.

(R.N.)

[a.ł]